

Библиотека
ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Уредник
Зоран Богнар

БОЈАН ЈОВАНОВИЋ

МАНЦОНИЈЕВО
ЗАВЕШТАЊЕ

Београд
2022
ДЕРЕТА

ПРЕДГОВОР

Као сметња потпунијем рационалном организовању живота на планети, испољавање ирационалног у данашњем свету само претходи неминовном успостављању контроле у свим областима човековог постојања. Познато Хамлетово запажање о његовом времену изашлом из зглоба препознаје се као карактеристика и нашег доба у његовим разноликим животним ишчашењима, која се без свог дијагностичког одређења настоје сагледати и разумети у ширем контексту нове нормалности. Патолошко остаје у границама омеђеним индивидуалним болом због изглобљености и тражењем потребне терапије, чија би примена омогућила враћање у претходно стање безболног функционисања. У том смислу другачије значење, без обзира на своје последице, добијају бројни изрази сталних човекових тежњи за прекорачењем граница својих реалних моћи. Убрзавајући свој живот, он успоставља нове критеријуме и преокреће дотадашњу хијерархију вредности, које обесмишљавају важећи поредак и наговештавају успостављање нових правила. У замућеној реалности те најаве су осенчене претећим опасностима, које, прикривене животним маскама, дају танатолошко значење бројним савременим друштвеним и културним појавама.

Несумњиво је, дакле, да пре него што буде принуђен да се реално обузда како не би самом себи нанео највеће зло, човек

настоји да преиспита све могућности свог самопотврђивања. То преиспитивање се одвија у равни нових технолошких система, који „паметним“ производима омогућују кориснику брзо информисање, увид у досадашње цивилизацијске домете, упознавање другачијих искустава и коришћење бројних услуга у купопродајним релацијама. Коришћење свих тих предности претпоставља да је појединац добровољно постао део моћних система, а цена његове илузије да има свет на длану и да може да контролише сопствени живот јесте стварна контрола коју над њим успостављају ти системи. Показује се, наиме, логичним да је сваки појединац, уколико може да надзире све, истовремено и сâм под надзором, али, за разлику од његове представе о доступности свега што пожели, интерес система који му омогућује ту илузију је другачији. Менталитетски обликован, он је зависан од система, па се због свог стандарда и задовољстава покорава његовим неупитним идеолошким порукама, верујући у њихову истинитост. Истина је, међутим, изокренута, те некритички прихватајући поруке које долазе од његовог покровитеља, појединац сматра да су у потпуности усаглашене с његовим животним интересима, не увиђајући да се ти интереси тичу првенствено самог система, који манипулацијом успева да га стави у своју функцију.

Велики искорак ка стварању новог уједно је и човеков отклон од дотадашњег света, па се и његов положај одређује постојањем у међусвету. Маргинализацијом и преокретањем дотадашњих хуманистичких вредности на којима су изграђене представе о људском постојању започео је успон безначајности као манифестација моћи система чија се афирмација и огледа у могућности релативизације важности важећих културних садржаја.

Нова пракса

Од тренутка када је Марсел Дишан 1917. године уобичајене предмете, попут писоара или бициклическог точка, сместио у галеријски простор и дао им статус уметничких објеката, тежња да се став уметника прихвати као критеријум уметничког утемељила је једну нову праксу, којом су уметници не само материјалним делом већ и деловањем у перформансу исказивали своју креативност. Легитимним ставом да се од сваког предмета може начинити уметничко дело уколико се доведе у одговарајући контекст, започело је ново поглавље у историји уметности, у којем посебно место припада италијанском уметнику Пјеру Манцонију, аутору дела *Уметников измет* (1961). У свакој од 90 лименки које чине овај рад он је конзервирао по 30 грама својих фекалија и одредио њихову вредност према важећој берзанској цени злата истоветне тежине. Будући да су на потоњим аукцијама потврђиване назначене цене овог дела, показао се значај контекста који независно од објективне вредности производа може да га, у зависности од мотива, потпуно другачије валоризује. У оквиру тадашњих поп-артистичких тенденција, овим делом, као својеврсним уметничким завештањем, Манцони не критикује механизам масовне културе, нити га апологетски рекламира, већ доприноси његовом освешћивању као средишта цивилизацијске реалности. Иако потекао од појединца који је једноставним проглашавањем успоставио нова правила, овај коперникански обрт преокренуо је дотадашње начин вредновања и показао да њихов легитимитет зависи од друштвеног прихватања. Препознавањем у таквој пракси и начина

самопотврђивања, афирмативним односом према њој исказује се и дискурс властите моћи, која открива позицију актера тог процеса као места где се бришу линије раздвајања дотадашњих супротности.

Премда има и своју позитивну природну конотацију када је у функцији ђубрења и обнављања квалитета и плодности тла, измет је у простору станишта и културе чинилац нечистог и представља опасност од загађења. Међутим, упакован и стављен у одговарајући контекст, он добија своју вредност и показује релативност валоризовања. Тржишне илузије омогућују одржавање вредносног поретка у којем и бизарна дела могу достићи високу продајну цену. Свест о тој релативности не прети његовим урушавањем, већ само јача његову основу. Оличавајући, дакле, супротност постојећим вредностима, фекалије у лименци постају уметнички артефакат и атрактивни предмет који на тржишту вреди колико и злато. Највиша вредност јесте новац, као божанство које се испољава у различитим облицима, па и у виду уметничког измета, не вредног по себи, али посредника у симболизацији божанске моћи новца и његовог механизма манипулације да ни од чега начини илузију нечега, као и да нешто поништи и претвори у ништа. Обртно поље монете поставља питање само за оне који се кладе на „главу“ или „писмо“, али је суштина у добити без обзира на коју ће страну пасти новчић. Афирмација преиспитане естетске супротности открива релативност постојећег вредносног поретка и неупитност механизма који га успоставља. Естетска продукција је део робне производње намењене рекламама добро препарираним конзументима, који се идолопоклонички односе према производу сакрализованом ценом у данашњим тржним центрима разноразних божанстава.

Иза танког слоја

Конзервирањем свог измета, уметник је осветлио тај механизам стварања и валоризовања културних вредности, чиме је и указано да само танки метални зид дели културу од садржаја који симболише отпадно, невредно и ништавно. Лименка с уметниковим фекалијама у културном простору указује на блискост супротних категорија: измета и животног амбијента, природе и културе. Иако у стварности диференциране, ове супротности престају да важе успављивањем свести. Потиснута човекова природност долази до изражаја током сневачња, када се сневач показује себи другачијим од онога на јави. Само танки слој културе, симболизован лимом Манцонијеве конзерве, дели отпадни садржај човековог постојања од културних вредности. Тим културним топосом означено је место почетка и завршетка животне авантуре, које и чини вредносно релативним садржаје које раздељује танак лим. Конзерва с фекалијама је зато једна виша метафора о овоземаљском човековом постојању, јер потичући од тла на којем се усправио и кренуо кроз време, он се на крају свог животног пута враћа земљи, која поништава разлику између њега и осталих бића.

Саздан, дакле, од земље, он у својој унутрашњости открива њену расквашеност, глиб и кал, садржај одвојен кожом, а културним правилима спречаван да провали у животни простор, где му није место, да га не би загадио. Показује се да виталност примарне природе надјачава културу, јер живимо, према староиндијској периодизацији времена, у добу кали југе, цивилизацијске каљуге, нечистог времена, у којем се преиспитивање и поништавање важећих вредности исказује у облицима трансхуманости, који наговештавају период

постхуманости. Иако непредвидив и неизвестан у свом коначном исходу, тај процес ће преобразити човекову историјску и културну датост у контексту његове задатости прекорачења граница свог дотадашњег потврђивања.

Веровање у моћ

Потискујући традиционалну религиозност из своје профане животне реалности, савремени човек, не престајући да верује, уместо некадашње ствара нову сакралност популарне и масовне културе, чијим доминантним ликовима даје култно значење. Потребу да помера постојеће границе и потврђује себе као биће трансценденције задовољава ефемерним спектаклима, којима манифестује своју способност самообмањивања, а верујући све више у моћ, губио је моћ свог веровања. Будући да је као сваштоверник спреман пре да поверује и у ништа неголи да ништа не верује¹, човек данас, по цену губљења своје моћи веровања, најрадије верује у моћ система и његове спектакуларне манифестације.

Спектакл, као само средиште данашње стварности², није уобичајена представа намењена само виђењу, већ она којом се настоји да се гледаоци фасцинирају. За разлику од виђења које претпоставља гледаочеву дистанцу према представи и садржају виђеног, фасцинација претпоставља и непосредну комуникацију с њима³. Та комуникација може имати и илузију гледаочевог учешћа у представи, али ефекат доживљаја те илузије поништава разлику између фикције и стварности. У

---

¹ F. Niče, *Vesela nauka*, Grafos, Beograd, 1984, 249.

² G. Debor, *Društvo spektakla*, prevod i prateći tekstovi A. Golijan, Blok 45, Beograd, 2003.

³ M. Blanchot, *L'espace litteraire*, Gallimard, Paris, 1968.

том контексту и моћ симулације претходи стварању симулакрума, копије без оригинала⁴, која се представља као аутентична и некритички прихвата као таква.

Потврда да измет у конзерви може добити далеко већу цену од своје објективне вредности имала је и практичне импликације, па је све што је добро упаковано, без обзира на своју значењску ништавност, постајало значајно и атрактивно. Лепо паковање лажи, естетизација лажног да би се што убедљивије представило као истина, јесте кич који се гута и не проверава, јер се сматра занимљивим, док су истина и њено утврђивање досадни. Важнијој и моћнијој од садржаја, форми се зато у стратегији самообмањивања посвећује и посебна пажња⁵. Формализацијом сакрализована процедура показује се важном у примени против других, с јасним циљем њиховог поковавања, наношења штете и чињења зла. У том контексту се она не сматра погрешном и неморалном, већ то значење добија само евентуална грешка током њеног спровођења. Као што се није сматрало грехом извођење црне магије против другог лица, коме се зарад личне користи или задовољства у пакости настоји учинити зло, већ се грехом сматрало само неко свесно или несвесно огрешење о правила овог ритуала⁶, тако и политичке лажи којима се демонизују народи и државе, како је то чинио Запад пре напада на Ирак, Либију, Србију, Сирију, претходе добро организованом војној

⁴ Ž. Bodrijar, *Simulakrumi i simulacija*, Svetovi, Novi Sad, 1991.

⁵ У потоњем уметничком и културном преиспитивању важности идеје паковања посебно је значајно и осамостаљење таквог чина као уметничког поступка Христа Јавашева и његове супруге Жане Клод, који су постали познати по паковању познатих светских зграда и природних простора, као што је умотавање Рајхстага у Берлину и обале у Аустралији.

⁶ A. Gams, „Razmišljanja o grehu“, *Frojd o društvu*, Naučna knjiga, Beograd, 1988, 74.

агресији на њих с циљем пљачкања њихових богатстава, а само колатералне, непредвидиве жртве добијају супротно значење од онога које има покренута ратна машинерија. Суочавање с лицемерним цинизмом који у преокренутом поретку вредности сугерира живот у лажима, поставља питање човекове моралности и његове обавезе да се супротстави свему што га кривим постављањем хендикепира, приморава да се савија, пузи и гмиже пред моћним, да се потчињава свесно и несвесно, због обећања и користи.

Потчињавајући се ауторитету процедуре, послушни конзумент данашњих медија постаје покоран појединац⁷, који, морално анестезиран, подржавајући и највеће злочине не сматра себе одговорним за њихово чињење. Иако људи знају за разлику између добра и зла, то знање не утиче битно на подржавање чињења зла⁸. Историја се увек понавља према сценарију да се исте фекалије могу у другом паковању опет успешно продати. Преовладавање појавног и фасцинација манифестним актуализују пећински амбијент идентичан ономе из Платоновог описа⁹, у којем људи уместо стварног виде преокренути свет. Будући да је тај преокрет и вредносни, душа је немоћна да превазиђе ниво хипотезе, те остаје у домену емпиријског и видљивог и за друго више не зна, па њено обично чињење подржава наопако окренут свет, у којем се последње узима као прво, а последица схвата као узрок. Сазнавање би зато требало да се одвија као преокретање¹⁰, али у том процесу очи не могу саме, већ само заједно с вољом могу да гледајући и виде битно као оријентир, те да заједно с

⁷ S. Milgram, *Poslušnost autoritetu*, Nolit, Beograd, 1990, 14.

⁸ Чиме се потврђује латинска изрека „Знам шта је добро, а идем за злим“.

⁹ Platon, *Država*, Beogradski izdavačko-grafički zavod, Beograd, 1976, 204, 368, фус. 57.

¹⁰ *Ibid.*, 210.

целим телом, које претпоставља потпуно искуство, дођу до жељеног сазнајног циља.

И ова књига тематски припада делима овог аутора посвећеним разматрањима различитих појава савремене културе (трокњижје *Анахронике: Клопка за душу I, Говор пећинских сенки II* и *Блискост далеког III, Играње с ништавилем, Околни пут, Крај амбиса*), које су повод антрополошког сагледавања и откривања њихових дубљих аспеката. Настали као резултат преиспитивања тих појава везаних не само за домаћи већ и за шири глобални културни контекст, текстови ове књиге, обједињени заједничком идејом, имају своју аутономност и, упућујући на ширу целину, могу се, попут енциклопедијских одредница, читати и парцијално. Написани као одговори на упитност тих феномена који имају и своје дубље друштвене, политичке и антрополошке корене, они омогућују читаоцу да дође до сопственог увида у сложену културну реалност данашњег света.

РЕАЛНОСТ КУЛТУРНОГ САМОПОРИЦАЊА

Дуги процес човекове културне еволуције изражен је стварањем одређених претпоставки за потврђивање достигнутог нивоа развоја, које сваки појединац доноси својим рођењем. Неки од тих важних услова за остварење његовог људског идентитета јесу могућности да усправно хода, користи оруђа, овлада језиком, исказаже креативност и верује. У том смислу би се могло говорити о својеврсном филогенетском културном процесу, чији се резултати огледају у способности сваког новорођеног људског бића за сопствени онтогенетски културни развој. Услов за остварење тог процеса јесте одговарајући социо-културни контекст у којем се појединац васпитава и образује.

Будући да само у условима одржавања културе као реалности човековог самопотврђивања тај процес може адекватно да се одвија, репресивност васпитно-образовног поступка даје његовом природном бићу одговарајуће културно обличје, које одражава социо-културне карактеристике средине у којој одраста. Засновано на традицији, историји и културном искуству како несвесног знања језика које се открива познавањем граматике, синтаксе и етимологије, тако и свесног знања, присилно деловање културе је утолико израженије. Тај процес исказује и своје негативне ефекте на човекову

примарну осећајну природу и његове жеље, због чега и настаје потреба за привременим ослобађањем од последица таквог репресивног утицаја. Потврђујући се као биће културе, он је постао способан да свесно и са циљем мења и преображава свет и своју природу, освешћујући принцип самоодрицања као основ своје моралности. Одлагањем непосредног задовољења својих нагонских потреба, културом је успоставио начин њиховог примеренијег контролисања и задовољења, и тако у новоствореном свету, другачијем од нехумане дивље природе, постао одговоран за себе и своје поступке.

Настала, дакле, као израз човекове тежње ка извесности, обуздавању и контролисању хировитости природе, култура није престала да буде изложена њеним опозитним силама. Премда је њоме успостављено разграничење од природе, граница између природе и културе није дубоко учвршћена и стабилована. Културом је човек стекао снажно упориште свесног супротстављања природним и несвесним тежњама свог бића, али је и само постојање културе како у њеном творцу, тако и изван њега, постало предмет идентичног оспоравања од стране природе. Та појава је посебно изражена у околностима одсуства поменутих стабилних услова потребних у васпитно-образовном процесу, јер неодржавање културе и неконтролисање њених институција доводе до њених аномалија и деформација. Без потребног упоришта, оличеног у човековој моралности, да би одржала свој виши положај у односу на природу, раван културе нагиње се ка природи, а уколико тај нагиб постаје стрмији, утолико постаје теже човеку да се на њој одржи. На тој низбрдици новостворена реалност погодује регресивним процесима, те задовољавајући функцију пуког опстанка, испољава и друге своје карактеристике.

На стрмој културној равни нашли су се облици културе и човек као њихов творац, од којег, заправо, све почиње.

Сагледани у контексту потребе да спонтано задовољи своје нагонске тежње, његови несвесни импулси дају датој природи супротан, односно негативни предзнак у односу на потребу за његовим културним самопотврђивањем. Датост те његове урођене тежње представља нагнуће ка злу, које се као радикално зло односи на субјективно одређујући разлог хтења што претходи сваком конкретном чину¹. Постојећи не само у објективном свету већ и у самом човеку, та несвесна тежња природног означена као нагнуће налази савезника у његовим свесним намерама и као израз слободног избора постаје реална потврда његове моралне немоћи. Успостављањем контроле над природом у себи и изван себе, човек је културом успео и да увећа моћ своје агресивности и њеног разноликог испољавања у појавама деструктивног и самодеструктивног понашања.

Иако се претпоставља да, као социо-културни ентитети, људски колективи примењују критеријуме културе приликом вредновања дела и достигнућа појединих стваралаца из своје средине, показује се да се они радије придржавају природног принципа који се огледа у тежњи за успостављањем равнотеже смањивањем онога што се увећава и увећавањем онога што се смањује. Природа интервенише тако што подстиче раст слабог и малог, а лимитира и спречава јаке и велике да успоставе потпуну доминацију. На примеру интелигенције људи показује се да су деца изузетно интелигентних родитеља интелигентна, али нешто мање од родитеља, као што су и деца ментално ретардираних родитеља на ментално ниском нивоу, али и нешто развијенија од родитеља. Тај принцип природног уједначавања у функцији је опстанка различитости врста као начин потврђивања живота. Придржавајући се и управо тог

¹ I. Kant, *Religija unutar granica čistog uma*, BIGZ, Beograd, 1990, 29.

начела, средина га примењује у односу према свом успешном појединцу, настојећи да га сведе на своју меру, по потреби и да га пре скрати за главу неголи да дозволи да штрчи изнад ње. „Нико у свом селу није постао пророк, односно поп“, каже народна пословица, јер социјална заједница тешко потврђује човекове изузетне стваралачке способности да би га због њих за живота славилa. Само су у архаичним и традиционалним друштвима цењени појединци који су као шамански техничари екстазе били у функцији заједнице и на услузи њеним члановима у решавању њихових индивидуалних животних проблема. Средина ће пре изабрати неког појединца минорне вредности из своје непосредне околине него што ће за живота прихватити изузетну личност која се и изван ње потврдила својим стваралачким делом.

Преокретање вредности

Уколико, дакле, нагнуће показује смер повратка природе к себи, онда она са собом односи и човека, који без адекватног отпора таквом усмерењу, пристајањем на исход тог процеса, поништава и саме претпоставке свог културног самопотврђивања. Премда управо такве претпоставке и омогућују превладавање искушења нагнућа, удовољавајући својим егостичким тежњама он им подлеже у задовољству клизања ка природном. Моралан онолико колико то одговара његовим себичним интересима, човек се не прилагођава само новонасталим околностима, већ постојећа схватања адаптира свом понашању. Сматрајући да је моралан и онда када крши етичке принципе, он настоји да ту своју прагматичност претвори у принцип и на њој заснује свој свет задовољства и среће. Преокретањем хијерархије вредности он чини радикално

зло, проистекло, према Канту, из његове склоности да не чини оно што му моралне дужности налажу, већ да се повинује својој слабости, нечистоћи и покварености свог срца². Задовољавајући на такав начин своје жеље, он руши претпоставке за успостављање самоконтроле, те подлежући искушењима која долазе као природна тежња везана за његово несвесно и нагонско постојање, загађује извор своје моралности. Такво стање обзнањује кризу која, доводећи у питање културу, подстиче могућност различитих одговора.

На тој нагнутој равни културе човек се искорењује и раскидајући везу између традиције и будућности доводи у питање своје саморазумевање, па губећи меру свог односа према свету и према другима, открива оно што је у стабилним социо-културним условима било скривено у њему. Тада престају моћ и важење културних правила којима је он држао под контролом, потискивао и сублимисао своје природно биће, нагоне, агресију, егоизам. Будући да човек није само сопствена идеалтипска представа, оно што мисли да јесте и каквим се настоји приказати пред другима, већ представља и онај свој латентни, невидљиви аспект, у тим околностима се и испољава оно што је тајио од других и од себе. Та његова другост чинилац је његовог реалног идентитета, који, несвесно скривен од њега као талог заборављеног али меморисаног искуства, представља његов витални, креативни потенцијал.

Одређено, дакле, губитком ослонца и потребне стабилности, упитно стање културе карактерише њена криза, која као отворена, разјапљена реалност омогућује преиспитивање њених дотадашњих претпоставки и проналажење нових решења и начина њеног функционисања. Не успе ли се у благовременом изласку из кризе, култура губи способност

² *Ibidem*, 28.

самоодржавања и подлеже агресивним намерама актера других култура. Уколико је њена регресија у функцији поновног успостављања културних принципа, онда се празничним моделом они могу успешно да обнове. Празник је био начин да се друштво испразни од негативног набоја створеног уобичајеним функционисањем.

Без обзира на степен своје развијености, свака се култура, осим начином да стимулише, негује и развија позитивне вредности, одређује и према сопственом негативитету, оличеном у субверзивном набоју насталом због моралних неправди и друштвене неједнакости. Традиционалне заједнице су се празником ослобађале, празиле од таквог структурног греха, тако што су потчињенима давале привремену сатисфакцију да буду повлашћени, а привилегованима да буду потчињени. По завршетку празника, све се враћало у уобичајене, претпразничне оквире, а привременим ослобађањем потенцијалне превратничке енергије, која би могла да је доведе у питање, ојачавана је социјална стабилност. Празник је био начин слободног колективног поништавања постојећег обрасца и привременог преокретања вредносне хијерархије, али је након периода у којем су се чланови заједнице враћали природном стању, поново успостављан стабилан социо-културни поредак. За разлику од овог, модел слављења друштвених принципа без могућности привременог ослобађања негативитета створеног њиховим доследним практиковањем може довести колектив у искушење дуготрајуће кризе, коју обележавају легализовање снижених вредносних критеријума, стварање бројних појава карактеристичних за културу кризе и успостављање обрасца који се потом тешко мења³.

---

³ Б. Јовановић, „Од кризе културе до културе кризе“, *Антропологија зла*, HERAedu, Београд, 2016.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	5
<i>Нова пракса</i>	7
<i>Иза танког слоја</i>	9
<i>Веровање у моћ</i>	10
РЕАЛНОСТ КУЛТУРНОГ САМОПОРИЦАЊА ...	15
<i>Преокретање вредности</i>	18
<i>Дух подивљалости</i>	21
ИСКУШЕЊА НЕЧИСТОГ	25
<i>Одржавање чистоће</i>	28
<i>Велика ментална пометња</i>	29
<i>Животна вода</i>	30
<i>Моћ нечистог</i>	31
<i>Звања без знања</i>	33
ЦЕНА УМЕТНИКОВИХ ФЕКАЛИЈА	35
<i>Моћ самообмане</i>	37
<i>Отварање конзерве</i>	41
<i>Идеологија перформанса</i>	44

СПЕКТАКЛ ИЗВРНУТЕ ЦРКВЕ	47
<i>Бизарно поређење</i>	48
<i>Ријалити као ТВ спектакл</i>	50
<i>Личности и ликови</i>	51
<i>Сласт гадости</i>	54
<i>Утицај на реални живот</i>	55
<i>Надметање смећа</i>	57
ПРКОСНО ФУДБАЛСКО БОЖАНСТВО	61
<i>Задовољење више правде</i>	63
<i>Живот као бајка</i>	65
ОДЕЛО (НЕ) ВРЕДНУЈЕ ЧОВЕКА	67
<i>Естетски чинилац</i>	69
<i>Заштитни неред</i>	72
<i>Животна прича</i>	74
<i>Илузија лепоте</i>	76
<i>Синтеза умова</i>	78
СМЕХ ПОД ВЕШАЛИМА	81
<i>Потцењивање и исмевање опасности</i>	83
<i>Кнез и голе бабе</i>	86
<i>Значење и функција обреда</i>	89
<i>Нови Декамерон</i>	91
БЕЗИЗЛАЗНИ ИЗЛАЗ	95
<i>Синдемична суицидност</i>	96
<i>Бекство од стварности</i>	97
<i>Емоционална вредност смисла</i>	100
<i>Логика трагичног</i>	102

КУЋА ОД ПУТОКАЗА	105
<i>Уграђене жртве</i>	107
<i>Од знака до симбола</i>	108
<i>Метода српског реза</i>	111
<i>Похвала лоповлуку</i>	113
ЛИТИЈСКО ЧИШЋЕЊЕ ОД АУТОФЕКАЛИЈА ...	115
<i>Светло чињеница</i>	118
<i>Црквени симулакрум</i>	121
<i>Одбрана последњег</i>	124
ЖИВОТНА ВРЕДНОСТ СМЕЋА	131
<i>Пројекција негативитета</i>	133
<i>Антропологија смећа</i>	135
<i>Похвала ђубришту</i>	137
<i>Уметност смећа</i>	138
<i>Вредност одбаченог</i>	140
<i>Животни савезник</i>	142
ЉУДИ МУВЕ	145
<i>Пчеле и муве</i>	147
<i>Људи од смећа</i>	151
<i>Отмица памети</i>	152
ПРАВО РОЂЕНИХ	155
<i>Нове форме родитељства</i>	156
<i>Искушења биолошког репродуковања</i>	157
<i>Џендер идеологија</i>	158
<i>Оптужба детета</i>	161
<i>Бити оно што јеси</i>	162

<i>Питање одговорности</i>	163
<i>Непрекидна драма</i>	164
<i>Унесређивање као последица усређивања</i>	166
УБИЈАЊЕ ПОСЛЕДЊЕ НАДЕ	169
<i>Краткопаметни предлози за скрађивање мука</i> ..	171
<i>Лекарева улога</i>	173
<i>Предање о лапоту</i>	175
<i>Упитно право на смрт</i>	176
<i>Цинично ругање праву на живот</i>	179
ДУГЕ СЕНКЕ ЗАСЛЕПЉУЈУЋЕГ СВЕТЛА	181
<i>Производња потреба</i>	184
<i>Правила и несвесно</i>	185
<i>Упитност поретка</i>	189
<i>Посткритички период</i>	191
ПАПИРНАТИ БОГ МЕЂУСВЕТА	195
<i>Растемељени свет</i>	196
<i>Трајна глад</i>	198
РЕАЛНОСТ ПОСТКРИТИЧКОГ ДОБА	203
<i>Аномично стање</i>	206
<i>Промена комуникацијског обрасца</i>	210
Литература	215
О АУТОРУ	221

Бојан Јовановић
МАНЦОНИЈЕВО
ЗАВЕШТАЊЕ

За издавача
Дијана Дерета

Лекџура и корекџура
Невена Живић

Ликовно-џрафичка оџрема
Марина Славковић

Прво ДЕРЕТИНО издање

ISBN 978-86-6457-416-7

Тираж
1000 примерака

Београд, 2022.

Издавач / Шџампа / Пласман: **ДЕРЕТА доо**, Владимира Роловића 94а,
11030 Београд, тел./факс: 011.23.99.077; 23.99.078, **w w w . d e r e t a . r s**
КЊИЖАРА ДЕРЕТА, Кнез Михаилова 46, Београд, тел.: 011.26.27.934, 30.33.503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

316.7

ЈОВАНОВИЋ, Бојан, 1950–

Манционијево завештање / Бојан Јовановић. – 1. Деретино изд. – Београд : Дерета, 2022 (Београд : Дерета). – 223 стр. ; 21 см. – (Библиотека Посебна издања / Дерета, Београд)

Тираж 1.000. – О аутору: стр. 221–223. – Библиографија: стр. 215–219.

ISBN 978-86-6457-416-7

а) Културна антропологија

COBISS.SR-ID 58115337